

Kratek pregled gimnazij nekterih sosédnih deželá.

Ker so „Novice“ omenile gimnazijalne šole v Ljubljani, v Novem mestu in Marburgu, naj omenijo še nekterih drugih.

Létnik celovške gimnazije smo pred vsem zavoljo téga z radostjo prebéráli, ker piše naš učeni rojak in naravoslovec, gospod profesor Korel Robida v njem o čisto novem naravoslovnem predmetu, ktereга imenuje „Vibrations-Theorie der Elektrizität.“ Vsa nova je ta teorija in častiti pisatelj ima po svojih dosedanjih skušnjah upanje, da bo pri naravoslovcih veljavnost dobila, in če se to zgodí, bo njeni upljiv se tudi na teorijo o luči, toploti in kemii razširil. Učeni gospod profesor je to svojo teorijo c. k. akademii znanost na Dunaji priobčil, in ponašati se bomo sméli Slovenci, če jo omenjena akademija in učeni naravoslovci poterdijo. — Celovška gimnazija je imela pretečeno šolsko leto z vodjem vred 14 duhovnih in 6 posvetnih učencov. Učencov je bilo v 8 razredih 232 javnih, 5 privatistov; po narodnosti je bilo 176 Némcov, 56 Slovincov; po véri 231 Katoličanov, 1 evangeljčan. Štipendij so vživali 34 z 2415 fl. 30 kr.; šolnino jih je plačevalo 67, (1086 fl.). Pomočke za uk ima gimnazija: c. k. biblioteko s 30,499 bukvami; fizikalni kabinet, naravozgodbini kabinet, posebno gimnazialno biblioteko in zbirko predlóg za risanje. — Slovenščine so se učili učenci v 4 razdelkih, v 1. in 2. Némci, v 3. in 4. Slovenci; iz programa pa se ne zvé: kam spada slovenšina, ker je ne nahajamo med predpisanimi nauki, pa tudi med prostimi ne. Prostih ukov je bilo 6, namreč; risanje, italianščina, pisanje, petje, gimnastika in stenografija, ktero v Ljubljani in Novem mestu pogrešamo.

Létnik celjske gimnazije prinaša učen kritičen sostavek o ódi Horacia, lib. III. c. 3., iz ktereга vsak prijatelj klasičnega latinskega pesništva marsikaj v svoj poduk zajéti more. — Ta višja gimnazija je iméla 13 učiteljev, kterih je 11 rednih (6 posvetnih, 5 duhovnih) z vodjem vred, in 2 suplenta; 2 učenika sta izredna, 1 za petje, 1 pa za risanje in Kaligrafio. Učencov je bilo h koncu leta 214 javnih, 4 privatisti. Po narodnosti je bilo 173 Slovincov, 41 Némcov. Slovenščina se je učila po vseh 8 radzredih po berilih Kleemanovih, Bleiweisovih in Miklošičevih in slovnici Murkovi. Štipendije je vživalo 31 prvega in 30 družega polletja (skup 1351 fl. 57 kr.); šolnino je plačevalo prvega polletja 122, družega pa 95 učencov s privatisti vred (skup 868 fl.). Pomočki za uk so bili: gimnazialna biblioteka, biblioteka učencov, naravozgodbini kabinet, fizikalni kabinet.

Létnik zagrebške gimnazije priobčuje sostavek k zemljoznanstvu horvaške dežele, kar se tiče vremena, lege mnogih krajev, pogojsdovanja horvaško-primorskega Krasa i. t. d. — Na tej gimnazii je bilo na koncu leta 344 učencov, ktere je učilo 13 učiteljev z vodjem vred (8 posvetnih, 4 duhovni in 1 suplent duhovnega stanú.) Pomočki uka so bili: gimnazialna biblioteka, fizikalni kabinet, naravo-zgodbini muzej. — Učenci té gimnazije imajo še posebno družbo za podporo učencov z 200 udov. To društvo je 85 učencov s šolskimi bukvami in sicer podperalo. Čisto premoženje tega društva je bilo to leto 932 fl. 53 kr.

V Varazdinskem gimnazijalnem letniku tega leta je pisal gospod profesor V. Križek sostavek o prvotnih prebivališčih, razširjevanji in prvem razvitji Slovanov. Sostavek ta dostojno pričuje, da gosp. pisatelj ni samo priden preiskovavec zgodbiné slovanske, temuč tudi bistroumem pretresovavec tajiste. Branja vreden je ta spis, kterem tudi niso neznane ostale preiskave Terstenjakove. — Rednih učiteljev té gimnazije je bilo 10 in 3 suplenti, kteri so pretečeno šolsko leto 182 učencov učili. Med temi je bilo 132 Horvatov, 33 Slovincov, 13 Ogrov in 4 Čehi. — Po-

močke za uk so imeli učenci: biblioteko z 2143 bukvami; fizikalni kabinet in naravozgodovinsko naberko. — Kar na vsih družih doslej omenjenih gimnazijah pogrešamo, zapazimo z radostjo na téj med prostimi uki staroslovanščino, ktere se je 25 učencov učilo; učitelj njih je bil gosp. profesor S. Zepič, kteri je kakor tudi gosp. profesor M. Valjavec učil še latinski, gerški in ilirski jezik.

V létniku Karlovške nižje gimnazije s 4 razredi nahajamo sostavek „žival in rastlin“ od P. V. Mihailovića, prav lično in za branje tudi prav mično spisan. Učencov je bilo na tej nižji gimnazii na koncu leta v 4 razredih 52, kteri so razdeljeni po narodnosti v 48 Horvatov, 1 Slovenca, 3 Némce. Vsled visocega ministerkega ukaza so vsi učenci té gimnazije šolnine prosti. Učiteljev, kteri so vsi reda sv. Frančiška, je bilo z vodjem vred: 4 redni in 2 suplenta, z 1 učiteljem muzike in petja, in z 1 za risanje; poslednja 2 sta posvetnega stanú. Pomočke za uk sta dajala biblioteka in naravoznanski kabinet.

Jezikoslovne in zgodovinske drobtinice.

Spisal P. Hicinger.

(Dalje in konec.)

Pa morebiti rešijo pravdo tiskane bukve, posebno iz prvega časa, ko se je slovenski jezik začel pisati. Kaj pa se tukaj nahaja? Trubar je pisal krainško in Krainic, Krel pa po Kranju in Kranšina, in Dalmatin zdaj kransko zdaj krainško; tu se kaže, da je takrat ravno tak razloček v izgovarjanji bil med to in uno stranko, kakor še današnji čas. Koliko se zamore spričati po takem razločnem pisanji? Kastelec, P. Hipolit in drugi zopet pišejo krainško, krajnsko, ker so se sploh bolj držali izgovarjanja dolenske strani. Med zgodovinarji se pri Lazii nahaja latinska oblika Crani in Crania; pri Valvazorji pa stoji dolgo dokazovanje, da ime Crania ali Krain je prišlo po prestavi čerk iz nekdanjega imena Carnia (primeri Valvaz. I. bukve str. 39 in d.). H koncu je Linhart prišel na to, da dežela poleg gornje Save ima ime odtod, ker je krajna ali na kraji druge slovenske zemlje; in pri tem je ostalo doslej; ali se je pa zgodilo s terdnim uzrokom, se sme še vprašati po vsem, kar je bilo rečeno.

Ozir po svetu.

Fakir.

Ker so zdaj oči vsega sveta obrnjene na izhodnjo Indijo, podamo tu bravcom „Novic“ čertico ondotnega življenja po Boc Dikensu iz „Meyer's Volksb.“

Fakir je berašk samotarec v Indii. On ne priznava nobene višje gosposke, hodi nag, ne dela nikoli, zaničuje vsacega, pravi, da se vedno posti, zraven se pa redí od nar mastnejših grizlejev. Boc Dikens je vidil Fakirja, od ktereга ni nobeden vedil, ali je kdaj jédel ali ne. Pri sebi je nosil čern kamen, ktereга je neki svet mož njegovi materi enkrat daroval. Sam je terdil, da je brez vse hrane svojo lepo starost deživel in da je le svoj černi kamen sesal. Da je imel pa černi kamen redívno moč, je pričá tolsti podbradek in rejeni, okrogli trebušček. Jédel in pi-jače je nabiral, pa ne za sé. Ko sem ga vidil, je prosil rajža, mleka, rib in sirovega masla za svojega patrona. Kar je med dnevom nabral, je položil zvečer na oltar svojega patrona, da bi se pokrepčal. Če je kaj ostajalo, je razdelil med revne. Pa patron je bil zeló zbirčen; kar je bilo starih in slabih darov, je vse zaverigel in drugo jutro jih je goljufivim darovavcom s svojo kletvijo vred nazaj poslal.

Včasih si Fakir domišluje, da bi bilo za občni prid dobro, če bi se kakih 100 milj daleč kot kolo vertil. Zdaj si da roke na noge privezati, med kolena in komolca vtakne